

føre til noget praktisk Resultat; maatte derfor nu, da der dog synes at være Udsigt til at gjøre en Begyndelse dermed, maa være mig tilladt at sige et Par Ord. Jeg har aldrig havt den fjerneste Tvivl om, at Overgangen fra Fæste til Selveiendom var en Bøjsers-Betingelse for vort Land, at det var en Udvikling, som vi absolut tidlig eller sildig maatte komme til, og som saavel i materiel som i aandelig Henseende vilde være af uberegnelig Nytte for hele det danske Folk. Jeg beklager, at det hidtil ikke har været muligt at faae dette Forhold ordnet paa en gjensidig, billig og rimelig Maade, og jeg beklager det saameget mere, som der nu i den senere Tid synes at være ligesom en Standsning i den Villighed, der tidligere fandtes hos Godseierne til at afhænde deres Fæstegods. Det er vistnok utvivlsomt, at uagtet alle de Forslag til Fæstecæsenets Aflysning, som hidtil have været forelagte, endnu ikke have ført til noget bestemt Resultat, saa have de dog i Forbindelse med den Bevægelse, der har været i Landet i Anledning af dette Spørgsmaal, foranlediget et langt større Salg af Fæstegaarde, end det nogensinde vilde være blevet Tilfældet uden disse to Betingelser, uden disse to Driveffedre; at det ikke er skeet i et større Omfang kan jeg, som sagt, ikke Andet end beklage, men jeg haaber, at dette lille Lovforslag maa bidrage Sit til, at begge Parterne indsee deres egen Fordeel. At det har været til Godseiernes store Fordeel, at dette Spørgsmaal har været agiteret, at det har bragt dem til at sælge, og at de derved have faaet en større Indtægt, end de ellers nogensinde vilde have havt, naar de havde beholdt deres Fæstegods, det troer jeg er et Regnestykke, som ikke vil kunne modsiges, og at det er til Fæstebøndens Fordeel at gaae ind paa rimelige Villkaar, troer jeg heller ikke vil kunne modsiges. Selv om denne Lov blev indskrænket til at bestaae af § 5, skulde jeg endda ansee den for overmaade heldig. Der er vist intet Spørgsmaal om, at det er overmaade ubilligt, at der ikke skal gives Erstatning for de Forbedringer, som Fæsteren maatte gjøre ved sin Fæstegaard, det være sig nu enten med Hensyn til Bygningerne, Jorden eller Besætningen. Er der nogen Industri, som kræver stort Arbejde,

mange Penge og lang Tid, for at give Gjengjæld for Arbejde, Penge og Tid, saa er det Agerbruget; hvorledes kan man nogensinde vente, at en Fæster i den midlertidige Besiddelse, hvori han er af Jorden, skal anvende Penge, hvis han har dem, til saadanne store Forbedringer, som han ikke kan vente at faae fulde Frugter af? Der er andre Steder, hvor Agerbruget er kommen til en vis Fuldkommenhed, som det utvivlsomt ikke vilde være kommet til, dersom ikke lignende Bestemmelser som dem, der findes i § 5, der være gjort gjældende, og man kan see, hvilken uhyre Forskiel der er paa Jordens Dyrkning i de Egne, hvor der er givet Erstatning, og de Egne, hvor der ingen er givet; i de Egne, hvor der ingen Erstatning er givet, har Dyrkningen af Jorden staaet meget tilbage, og den hele Cultur er i den allerdaarligste Tilstand. Uden et saadant Tilfagn om en billig og retfærdig Erstatning kunde vi aldrig vente, at Fæstejorden vil komme til at yde det, som den bør, og naar man vil sammenligne alt det Gods, som er under Fæstetvang, med Selveiendom, saa vil man vistnok i saamange Henseender finde en bethelig Forskiel, at jeg ikke behøver at udtale mig videre derom. Det forekommer mig, at Lovforslaget foreligger her i en ret heldig Skikkelse, og jeg vil haabe, at det ærede Thing den gang ikke vil fordre Mere, end hvad der efter den ærede Ministers Ytringer vil kunne sættes igjennem. Efterat vi i saamange Aar have stræbt efter at faae denne store Reform drevet igjennem, saa foreslaaer jeg, at vi nu see at komme til at gjøre en Begyndelse, at faae Lidt til Afdrag i den hele Reform, et Afdrag, som bydes os nu for første Gang, idet den ærede Minister, som bestandig har vist en saa stor Interesse for disse Forholds fornuftige Udvikling, har forelagt dette lille Lovforslag, og jeg haaber, at man ikke vil gjøre større Forbedringer, end at de kunne blive satte igjennem i denne Session; vi vilde ved at vedtage Lovforslaget med de Forandringer, som den ærede Minister har antydet, derved ibetmindste være istand til at udrette noget Godt.

L. C. Larsen: Jeg har kun begjæret Ordet for at tilbagevise de Bemærkninger, der fremkom fra den ærede Rigsdagsmand for